HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

תינח לתנא דבי ר' ישמעאל לרבנן מנא להו נפקא להו מראשו [א]דתניא [1]ראשו מה תלמוד לומר לפי שנאמר [2]לא תקיפו (את) פאת ראשכם שומע אני אף מצורע כן תלמוד לומר ראשו וקא סבר האי תנא [א]הקפת כל הראש שמה הקפה איכא למיפרך מה ללאו דהקפה שכן לאו שאין שוה בכל אלא אתיא מזקנו [ב]דתניא [1]זקנו מה תלמוד לומר לפי שנאמר [3]ופאת זקנם לא יגלחו שומע אני אף כהן מצורע כן ת"ל זקנו ואם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל תנהו ענין ללאו השוה בכל ואכתי איצטריך סד"א שאני כהנים [ג]הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות אפילו לאו שאין שוה בכל לא דחי קמ"ל דדחי אלא אתיא מראשו דהך תנא [ד]דתניא ראשו מה ת"ל לפי שנאמר [4]תער לא יעבור על ראשו שומע אני אף [ה]מצורע ונזיר כן ת"ל ראשו איכא למיפרך מה לנזיר מצורע °שכן ישנו בשאלה דאי לא תימא הכי הא דקיימא לן [ב]דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה ליגמר מנזיר אלא מנזיר מ"ט לא גמרינן דאיכא למיפרך שכן ישנו בשאלה ה"נ איכא למיפרך שכן ישנו בשאלה אלא לעולם

מקרא

תינח לתנא דבי רבי ישמעאל. דאייתור ליה למר ופשתים אלא לרבנן דלית להו כל בגדים למר ופשתים והא למר ופשתים לא מייתר מנא להו דאתי עשה ודוחה לא תעשה: **ראשו מה ת"ל.** במצורע כתיב יגלח את כל שערו הרי ראשו בכלל למה לי דכתיב ראשו: **וקסבר האי תנא.** דאיצטריך ליה ראשו לדחות לאו דלא תקיפו דהקפת כל הראש שמה הקפה ולא אמרינן פאת כתב רחמנא הלכך אי לאו דרבי קרא ה"א לא ליקוף. אלמא אשמעינן קרא דאתי עשה ודחי לא תעשה ומהכא נפקא. הלכך איצטריך עליה[ו] למיסר ערוה לייבום דלא תימא אתי עשה דייבום ודחי לאו דאחות אשה: **שאין שוה בכל.** דנשים אינן בלאו דהקפה בפ"ק דקידושין (דף לה:). תאמר בלאו דאחות אשה שכשם שהוא מוזהר עליה כך היא מוזהרת עליו דכתיב הנפשות העושות (ויקרא יח) שניהם במשמע: **ופאת זקנם.** בכהנים כתיב: **תלמוד לומר זקנו.** לרבות זקן כהן מצורע דאתי עשה ודחי לא תעשה [ז](ואע"ג דהאי נמי לאו שאין שוה בכל ילפינן מיניה דכל לא תעשה נמי דחי דאם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל דאתי עשה ודחי ליה דהא נפקא לן מראשו תנהו ענין כו'): **ואכתי איצטריך.** לגופיה לאשמועינן דלאו דפאת זקן כהנים מידחי דלא נפקא לן מראשו ואע"ג דאין שוה בכל הוא דסד"א שאני לאוי דכהנים דאמירי שריבה בהן הכתוב מצות רבות אכתי לאו השוה בכל מנלן דדחי: **ראשו מה ת"ל.** בראשו דמצורע נמי קאי: **ת"ל ראשו.** אלמא אתי עשה ודחי ל"ת. ואע"ג דלאו שאינו שוה בכל הוא אם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל דהא נפקא לן מזקנו דאידך תנא תנהו ענין ללאו השוה בכל: **מנזיר.** בנזיר עשה ולא תעשה איכא תער לא יעבור על ראשו קדוש יהיה גדל פרע[ח]: **שכן ישנו בשאלה.** לשאול לחכם ויתיר לו הלכך אתי עשה ודחי ליה:

מקרא

של פשתים נמי פוטר האמר על (א) מגו דמגו דלבן של למר פוטר בפשתים לבן של פשתים נמי פוטר בלמר ודוקא במקום תכלת אבל במקום שאין תכלת אסור כיון [ט]דלא כשר במינו דהא במנחות (דף מ.) אסר סדין בציצית משום קלא אילן ופריך ולא יהא אלא לבן ומשני משום דאפשר במינו כדר"ל: **לרבנן מנא להו.** המ"ל דלא סברי כר' יהודה ולא בעי שיהא מוכח או מופנה אלא ניחא ליה לשנויי אפילו אי סברי כר' יהודה וא"ת ומאן (ב) ניהו דפליג עליה דתנא דבי רבי ישמעאל ר' שמעון בן אלעזר והא רשב"א ואידך תנא דבי רבי ישמעאל דפ' במה מדליקין (שבת כז.) מודו דבלא ריבוי הוו סתם בגדים למר ופשתים ואר"י דהיינו ההיא ברייתא דפ' התכלת (מנחות לט:) דאמר רב נחמן התם השיראין פטורה מן הציצית איתיביה רבא לרב נחמן השיראין והכלך והסריקין כולן חייבין בציצית ומשני מדרבנן אבל רבא דפריך התם לרב נחמן לטעמא דמחייב מדאורייתא וסבר לה כי ההיא ברייתא ולית ליה שינויא דרב נחמן דמשני התם מדרבנן: **מה ללאו דהקפה שכן אינו שוה בכל.** בפ' שני נזירין (נזיר נח. ושם) מפרש דהאי תנא דמוקי ראשו לנזיר סבר דהקפת כל הראש לא שמה הקפה ולהכי לא מצי לאוקמי כשאינו נזיר והך תנא דמוקי ראשו ללאו גרידא סבר דשמה הקפה ואיבעית אימא דלכולי עלמא שמיה הקפה ותנא מוקי לה לנזיר דהוי לא תעשה ועשה משום דללאו גרידא לא איצטריך לאשמועינן דדחי דמגדילים נפקא והאי תנא דמוקי לה לראשו גרידא סבר דמגדילים לא ילפינן משום דאיצטריך לכדרבא לאשמועינן דלמר ופשתים פוטרים בשאר מינים ולאו לדחות לאו דכלאים קאתי ומראשו מסייע להאי תנא דעשה דחי לא תעשה בעלמא וקשה היכי יליף מראשו דאיכא למיפרך כדפרכינן הכא שכן לאו שאין שוה בכל וע"כ פירכא גמורה היא דאם לא כן נילף מזקנו לידחי לא תעשה ועשה וי"ל דסוגיא דנזיר סברה דאפילו לא כתיב ראשו הוה מוקמינן זקנו בכהן דזקנו משמע בין כהן בין ישראל אע"ג דראשו לא משמע בין נזיר ובין שאינו נזיר משום דקרא איירי בסתם בני אדם שאינן נזירים ולהכי כיון דכתיב זקנו דדחי לא תעשה ועשה תו לא איצטריך ראשו ללאו שאין שוה בכל ואם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל תנהו לענין ששוה בכל אבל סוגיא דשמעתין סברה דזקנו לא הוה מוקמינן בכהנים אי לאו דכתיב ראשו ואיצטריך ראשו לגלויי אזקנו דאיירי בכהנים ודחי לא תעשה ועשה ולא מצי למילף מראשו מידי א"נ סוגיא דהכא סברה דאיצטריך ראשו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה אבל ההיא דשני נזירים (נזיר נז:) סוברת דמסברא ידעינן דשמה הקפה: **זקנו מה תלמוד לומר.** וא"ת והא איצטריך ראשו וזקנו לכלל ופרט וכלל כדאמרי' בסוטה בפ' היה מביא (דף טז.) מה הפרט מפורש מקום כינוס שער כו' ויש לומר דההיא מילתא מצי למידרש מגבות עיניו: **ואכתי איצטריך סד"א שאני כהנים כו'.** הוה מצי למימר דאיצטריך זקנו למידחי עשה ולא תעשה דמראשו לא שמעינן אלא לאו גרידא ומהכא לא מצי למילף בעלמא דליתי עשה ולידחי לא תעשה ועשה דשאני הכא דהוי לאו ועשה שאין שוה בכל כדאמרינן בפרק שני נזירים (נזיר דף נח:) וא"ת ונלמוד מהכא לידחי לאו ועשה שאין שוה בכל וא"כ מאי פריך בפרק אלו מציאות (ב"מ ל. ושם) גבי והתעלמת פעמים שאתה מתעלם כהן והיא בבית הקברות פשיטא דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה [א] והא לאו ועשה שאין שוה בכל ואר"י דהתם עיקר פירכא סמיך (ג) אמי דחינן איסורא מקמי ממונא ועוד קשיא דקאמר התם בסוף פירקין (דף לב.) יכול אמר לו אביו היטמא או אל תחזיר אבדה יכול ישמע לו ת"ל כו' ופריך תיפוק ליה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה ומאי פריך והא לאו ועשה דטומאה אינו שוה אלא בכהנים ואר"י דלא פריך אלא אאל תחזיר אבדה דלמה לי קרא להכי דלאו ועשה שוה בכל הוא ועוד קשה דלקמן בפ"ב (דף כ.) גבי אלמנה לכ"ג דחולצת ולא מתייבמת פריך בשלמא מן הנשואין לא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה אלא מן האירוסין ליתי עשה ולידחי ל"ת מן הנשואין נמי אמאי ניחא ליה והא לאו ועשה שאין שוה בכל הוא וכן שם גבי פלוגתא [י]דר' אחא ור' אלעזר (לקמן כא.) בביאת כ"ג באלמנה קאמר מן הנשואין כ"ע לא פליגי דלא פטרה דאין עשה דוחה ל"ת ועשה °ואר"י דלא דמי דלאו ועשה דגילוח הוה טפי אין שוה בכל שאין שוה בכל נשים אבל גבי אלמנה לכ"ג האשה עושה איסורא כמו כהן הבא עליה דקרי ביה לא יקחו לא תקח ולא מדחי ליה עשה דיבום אע"ג דאינו שוה אלא בכהנים וי"מ דמזקנו לא ילפינן בעלמא אפילו אין שוה בכל משום דעשה דמצורע עדיף משאר עשה דגדול השלום דע"י שיטהר מותר בתשמיש כדאמרינן בשילוח הקן (חולין ד' קמא.) דאי לאו שלח תשלח ה"א דמצורע דחי עשה דשילוח משום דעדיף דגדול השלום ובשמעתין ה"ל למימר דלא ילפינן מעשה דמצורע משום דגדול השלום אלא דבלאו הכי דחי שפיר ועוד דהכא דחי דאפילו עשה כי האי לא נגמר מהכא לידחי ומיהו לא יתיישב טעם זה אלא למאן דאסר במ"ק (דף ז:) מצורע בימי חלוטו בתשמיש המטה אבל למאן דשרי לא: **ליגמר מנזיר.** דדחי וא"ת אדרבה נילף מכבוד אב ואם דלא דחי לאו ועשה דהיטמא ואל תחזיר אבידה וי"ל דמה לכבוד אב ואם שכן הכשר מצוה כדלקמן וא"ת אכתי אם באת ללמוד מכאן דדחי א"כ איצטריך לן שפיר והתעלמת בפרק אלו מציאות (ב"מ ל. ושם) לכהן והוא בבית הקברות למתעלם ומאחר דהתם לא דחי אדרבה נילף בעלמא דלא דחי וי"ל דהתם לא צריך קרא להכי דפשיטא דלא דחי כדקאמר התם ותו מי דחינן איסורא מקמי ממונא: **שכן ישנו בשאלה.** וא"ת וניגמר במה הצד מכהן ונזיר לידחי בעלמא עשה את לאו ועשה ובפרק ב' נזירים (נזיר דף נח: ושם) בתר דקאמר וכהן ונזיר לא גמרינן מהדדי קאמר ובעלמא לא ילפינן מינייהו משום דאיכא למיפרך כדאמרן פי' מה לנזיר שכן ישנו בשאלה וכהן אינו שוה בכל ותימה דאמאי לא נגמר מינייהו במה הצד וי"ל דעל מה הצד פרכינן כל דהו דאינו לא קולא ולא חומרא ואיכא למיפרך מה להצד השוה שבהן (ד) שיש בהן איסור גילוח זה בראשו וזה בזקנו ואית דלא גרסי כדאמרן ומפרש דקאי איכא למפרך אהא דאמר בתר הכי אמר רב וכו' פי' (ה) ומפרש דאיכא למיפרך דאמר רב מיקל אדם כל גופו בתער ומסיק כעין תער וכיון דאיסור דידהו קל אתי עשה ודחי להו אבל קשיא נילף מכהן ונזיר ומילה דדחיא צרעת דהוי עשה ולא תעשה כדאמר בפרק ר' אליעזר אם לא הביא (שבת קלב:) ונראה דהוו כמו שני כתובים הבאים כאחד דממילה וחד מהני איכא למילף נמצא חד דלא איצטריך ועוד אי ילפינן מינייהו למה לי קרא דכלאים בציצית ללאו גרידא ותירוץ זה יש לדחות כמו שאפרש בסמוך ובפרק שני נזירים היה יכול לומר כן כדפרישית אלא דלא חש לדקדק והאריך [וע' היטיב תוס' נזיר נח: סד"ה הר"ף]:

גדילים

מסורת הש"ס

א) נזיר מא. ע"ש ודף נז:, ב) שם נח., ג) [לקמן קיד: קדושין כא: לה: לו. סנהדרין נא. מכות כ. תמורה ד:], ד) נזיר מא. ע"ש נח., ה) גירסת רש"ל נזיר מצורע, ו) [ויקרא יח], ז) בס"א ל"ג [ועי' רש"ש], ח) [במדבר ו], ט) [צ"ל דאפשר במינו דהא כו'], י) לפנינו איתא ר' יוחנן,

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פי"ב מהל' עבודת כוכבים הל' א סמג לאוין כא טוש"ע י"ד סי' קפא סעיף ג:

יז ב מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה יא:

תורה אור השלם

1. וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלַּח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת זְקָנוֹ וְאֵת גַּבֹּת עֵינָיו וְאֶת כָּל שְׂעָרוֹ יְגַלֵּחַ וְכִבֶּס אֶת בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהֵר: ויקרא יד ט
2. לֹא תַקִּפוּ פְּאַת רֹאשְׁכֶם וְלֹא תַשְׁחִית אֵת פְּאַת זְקָנֶךָ: ויקרא יט כז
3. לֹא יִקְרְחוּ קָרְחָה בְּרֹאשָׁם וּפְאַת זְקָנָם לֹא יְגַלֵּחוּ וּבִבְשָׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שָׂרָטֶת: ויקרא כא ה
4. כָּל יְמֵי נֶדֶר נִזְרוֹ תַּעַר לֹא יַעֲבֹר עַל רֹאשׁוֹ עַד מְלֹאת הַיָּמִם אֲשֶׁר יַזִּיר לַיְיָ קָדֹשׁ יִהְיֶה גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעַר רֹאשׁוֹ: במדבר ו ה

מוסף רש"י

זקנו מה תלמוד לומר. גבי מצורע והלא שער זקנו בכלל כל שערו הוא (נזיר נח.). **תלמוד לומר זקנו.** דקאתי עשה דמצורע וגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו, וקא דחי עשה ולא תעשה דכהן, ל"ת ופאת זקנם לא יגלחו, עשה קדושים יהיו לאלהיהם (שם). **אתיא מראשו.** דכתיב לגבי מצורע יגלח את כל שערו את ראשו (נזיר מא.). **ראשו מה ת"ל.** והלא כתיב שערו וראשו בכלל שערו הוא, אלא לפי שנאמר גבי נזיר תער לא יעבור על ראשו, יכול אפילו לנזיר ומצורע כן, שלא יעבור תער על ראשו (שם) כשנטהר מצרעתו בתוך ימי נזירותו (שם נח.).

גליון הש"ס

גמ' שכן ישנו בשאלה. עי' טורי אבן ר"ה דף כח ע"ב ד"ה עובר: תוס' ד"ה ואכתי איצטריך וכו' ואר"י דלא דמי. עי' מכות דף טו ע"א תד"ה אם כהן:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה דאפילו וכו' האמר על ידי מגו: (ב) ד"ה לרבנן וכו' ומאן נינהו רבנן דפליגי עליה וכו' לרב נחמן לטעמיה דמחייב: (ג) ד"ה ואכתי וכו' עיקר פירכא סמיך על (ל"ת) [ותו] מי דחינן: (ד) ד"ה שכן וכו' מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן איסור גילוח: (ה) בא"ד בתר הכי אמר רב וכו' פי' דאיכא כצ"ל ותיבת ומפרש נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] תוס' ד"ה ואכתי וכו' והא לאו ועשה שאין שוה בכל. נ"ב גם הרשב"ן הקשה כן יעו"ש דף קמא ע"א שתירץ דשאני אלמנה לכה"ג דחמיר איסוריה דהיא מתחללת וזרעה מתחלל ולכן אע"ג דאינו שוה בכל כיון דחמיר איסוריה הוי כלאו השוה בכל אבל מן האירוסין דליכא אלא ל"ת דהא פסולה היא לידחי דהא עשה דוחה אפי' ל"ת השוה בכל אבל שאר לאוין שאין שוין בכל כגון דנזיר וכיוצא בו דלא חמיר איסוריה אתי עשה ודחי עשה ול"ת שאין שוה בכל עכ"ל יעו"ש היטב:

תוספות ישנים

לא צריך א) דועשו להם ציצית חזי מיניה כלאים וכי אצטריך למר ופשתים לכדרבא אצטריך וכו' דלמר ופשתים פוטרים וכו' וקא מקשי ליה היכי מצי למימר דסמוכין אתו לכדרבא דהא תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא וקא משני כדוקייא דרבא והשתא קאמר כאידך גיסא דלא כדקאמרינן מעיקרא דסמוכין לכדרבא אתו דהא לא מצינן למימר אלא לעולם סמוכין ב) דלא מצי למשרי כלאים מועטו להם ציצית משום דאנא דייקנא כדרבא דדריש הכנף מין כנף וכו' אבל כלאים לא חזי מש"ה אצטריכו סמוכין דלמר ופשתים דכלאים שרי בציצית וא"ת אי לאו סמוכין הכנף למין כנף לא צריך דפשיטא דכלאים בציצית אסור דמסברא אין עשה דוחה ל"ת וכיון שכן דוקיא דרבא לא צריך קרא וי"ל דה"ק סד"א כדוקיא דרבא דבעינן מין כנף כלומר למר לצמר הוא דבעיה בתכלת אבל לפשתים בעינן נמי ציצית לבן של פשתים ולא יהא נבוע למראה אחר דמין כנף לגמרי בעינן קמ"ל סמוכין ולא דרשינן הכנף דודאי אליבא דתנא דבי ר' ישמעאל כיון דלא מחייב בציצית אלא בגד של למר ופשתים ודאי אין לן

תוספות ישנים (המשך)

למימר דלא דריש הכנף. והראב"ד גריס כהך גי' בתרא והגיה בספרו כך וזהו לשונו פי' לתנא דבי ר' ישמעאל האי למר ופשתים לאו למישרא כלאים בציצית אתא דלא צריך אלא לאפוקי מדרבא דמרבה שאר מינים קמ"ל למר ופשתים אין מידי אחרינא לא. ואקשינן והא תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא כלומר רבא גופיה דמרבה שאר מינים מהכא מייתי להו משום דכתיב הכנף ולתנא דבי ר' ישמעאל כיון דאמר כל בגדים אינן אלא למר ופשתים הכנף גופיה אינו אלא למר ופשתים א"כ למר ופשתים למעוטי שאר מינין לא צריך ע"כ. ומשמע נמי לדידיה דכי קאמר אלא סד"א כדוקייא דרבא מתפרש ג) כדפרשי ליה אנן לעיל הדר. וקי"ל כר' ישמעאל דמן התורה לא מחייב בציצית אלא של למר ופשתים ושאר מינים אינם חייבין אלא מדרבנן ומהכא משמע ד) מ"ש הרי"ף ז"ל שיכול אדם לעשות ציצית מפשתים דקאמר הכא כתב רחמנא למר ופשתים דאפילו למר לפשתים ופשתים לצמר. וא"ת מה קא בעי לרבנן מנא להו לימא דשמא רבנן יסברו דדרשינן סמוכין אף היכא דלא מוכח ולא מופנה. וי"ל דקא בעי הכא לר' יהודה דלא דרש סמוכין במשנה תורה אלא היכא דמוכח או מופנה אי ס"ל כרבנן מנא ליה וניחא שפיר: מה ללאו דהקפה שאינו שוה בכל הנשים

א) אולי צ"ל דלמר ופשתים לא צריך לכלאים דמועטו להם ציצית ילפינן מיניה דכלאים בציצית שרי וכי איצטריך וכו'. ב) צ"ל דלעולם סמוכין לכלאים אתא. ג) נראה דצ"ל כדפרשינן ליה אנן לעיל דהדר ביה מהא דאמר מעיקרא. ד) אולי צ"ל ומהכא משמע ראיה למש"כ הרי"ף ז"ל שיכול אדם לעשות ציצית מפשתים דהא קאמר הכא כו'.